

Yard. Doç. Dr. GÜL OKUTAN NILSSON
İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi

**TÜRK TİCARET KANUNU TASARISI'NA GÖRE
ŞİRKETLER TOPLULUĞU
HUKUKU**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	xi
KISALTMALAR	xxv
§1 Giriş	1

Birinci Bölüm

TASARI'YA GENEL BAKIŞ

§2 ŞİRKETLER TOPLULUĞUNA İLİŞKİN DÜZENLEMENİN KABULÜ	7
I. Tasarı'nın Hazırlanması	7
II. Tasarı'nın Zorunlu Hedefleri ve Bu Hedeflerin Şirketler Topluluğuna İlişkin Hükümlere Yansıması	9
§3 ŞİRKETLER TOPLULUĞUNA İLİŞKİN DÜZENLEMENİN AMACI, KAYNAKLARI VE ANA HATLARI	13
I. Amaç	13
II. Hukuki Kaynaklar	15
III. Şirketler Topluluğuna İlişkin Düzenlemenin Ana Hatları	16
A. Tasarı'daki Hükümler	16

B. Hakimiyetin Belirlenmesi	17
C. Hakimiyetin Hukuka Aykırı Kullanılması ve Sonuçları.....	18
D. Güvenden Doğan Sorumluluk.....	20
E. Kamuya Açıklık, Bilgi Alma ve Denetim	21

İkinci Bölüm

KARŞILAŞTIRMALI HUKUK

§4 KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA ŞİRKETLER TOPLULUĞU	25
I. Alman Hukuku.....	26
A. Tarihi Gelişim.....	26
B. Temel Kavramlar	28
1. İşletme.....	28
2. Konzern	31
3. Hakimiyet	34
4. Sözleşmesel konzern	36
a) Konzern oluşturan sözleşme tipleri	36
b) Sözleşmesel konzernlerde hakim şirketin yönetim hak ve yetkisi	39
c) Sözleşmesel konzernlerde paysahiplerinin ve alacaklıların korunması	43
5. Fiili konzern	48
a) Genel olarak	48
b) Basit fiili konzern	49
c) Nitelikli fiili konzern.....	51
d) Fiili konzernlerde raporlama	56
6. İlhak	57
II. İsviçre Hukuku.....	58
III. Avrupa Hukuku.....	61

Üçüncü Bölüm

TEMEL KAVRAMLAR

§5 ŞİRKETLER TOPLULUĞUNUN UNSURLARI.....	67
I. Hakim Şirket – Bağlı Şirket	67
A. Genel Olarak	67
B. Şirket Tipleri Açısından.....	68
C. Hakim ve Bağlı Şirket Arasındaki İlişki	70
II. Teşebbüs.....	71
III. Teşebbüsün veya Hakim Şirketin Yurtdışında Bulunması	79
§6 HAKİMİYET	81
I. Genel Olarak “Hakimiyet”, “Kontrol” ve “Tek Elden Yönetim” Kavramları	81
A. Hakimiyet, Kontrol ve Tek Elden Yönetim Kavramlarının Karşılaştırılması	81
B. Alman ve İsviçre Hukuklarında Tek Elden Yönetim Kavramı ve Tasarı’da Tek Elden Yönetim Kavramının Reddi	83
C. Avrupa Şirketler Hukuku Yönergelerinde Kontrol Kavramı.....	87
D. Türk ve Uluslararası Muhasebe Standartlarında Kontrol Kavramı	90
E. Rekabet Hukukunda Kontrol Kavramı	92
II. Tasarı’ya Göre “Hakimiyet” Kavramı	96
III. Hakimiyet Kavramının Tasarı’daki İşlevi	98
§7 TASARI’YA GÖRE HAKİMİYET KRİTERLERİ	101
I. Payscaleliği Yoluyla Hakimiyet (“Kontrol”).....	101
A. Genel Olarak	101
B. Oy Haklarının Çoğunluğuna Sahip Olma	103
1. Oy haklarının çoğunluğu kavramı	103

2. Oy miktarının hesaplanması.....	106
a) İştirak edenin sahip olduğu kullanılabilir oyların hesaplanması.....	109
(1) 436. madde uyarınca oydan yoksunluk.....	109
(2) 198. madde uyarınca oy hakkının donması	111
(3) 201. madde uyarınca oy hakkının donması	113
(4) 434 (2) uyarınca oy hakkının sınırlandırılması	115
(5) 435. madde gereğince oy hakkının doğmaması	115
(6) İntifa ve rehin hakkı	116
(7) Oyda vekalet	117
(8) İştirak eden şirketin mülkiyetinde olmayıp ona atfedilen oylar	117
b) İştirak edilen şirkette bulunan oyların hesaplanması	119
3. Oy dağılımında özel durumlar	121
a) Oyların eşit dağılmış olması	121
b) Önleyici azınlık oluşturma ve veto hakları	124
C. Şirket Sözleşmesi Uyarınca Yönetim Organında Karar Alabilecek Çoğunluğu Seçtirme Hakkını Haiz Olma [m. 195 (1) a) 2.]	126
D. Sözleşmeye Dayalı Olarak Tek Başına ya da Diğer Ortaklarla Birlikte Oy Haklarının Çoğunluğunu Oluşturma [m. 195 (1) a) 3.].....	129
E. Payların Çoğunluğuna Sahip Olma [m. 195 (2)].....	131
F. Şirketi Yönetebilecek Kararları Alabilecek Miktarda Paylara Sahip Bulunma [m. 195 (2)].....	133
II. Sözleşmeyle Hakimiyet Altında Tutma [m. 195 (1) (b)]	134
III. Başka Yollarla Hakimiyet Altında Tutma [m. 195 (1) (b)]	138
A. Genel Olarak	138
B. Ticari İlişkiler veya Kredi İlişkileri	141

§8 HAKİMİYET TÜRLERİ.....	143
I. Hakimiyet Araçlarına Erişim İmkanına Göre	143
A. Doğrudan Hakimiyet	143
B. Dolaylı Hakimiyet	144
II. Hakim Olanların Sayısına ve Konumuna Göre	148
A. Tek Başına Hakimiyet	148
B. Birlikte Hakimiyet	149
C. Çoklu Hakimiyet	153
III. Hakimiyetin Kapsamına Göre	155
A. Tam Hakimiyet	155
1. Kavram	155
2. Sonuçları.....	159
B. Kısmi Hakimiyet	160
§9 KARŞILIKLI İŞTİRAK	161
I. Kavram	161
II. Karşılıklı İştirakin Sakıncaları	162
III. Alman Hukuku'nda Karşılıklı İştirak	167
A. Genel Olarak	167
1. Sistem	167
2. İştirak oranlarının hesaplanması.....	168
B. Karşılıklı İştirak Türleri	170
1. Basit karşılıklı iştirak	170
2. Nitelikli karşılıklı iştirak	171
C. Karşılıklı İştirake Bağlanan Temel Sonuçlar.....	175
1. Basit karşılıklı iştirak halinde	175
2. Nitelikli karşılıklı iştirak halinde	181
D. Ara Sonuç	185
IV. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda Karşılıklı İştirak	185
A. Genel Olarak	185
1. Sistem.....	185

2. İştirak oranlarının hesaplanması	187
B. Karşılıklı İştirak Türleri	192
1. Basit karşılıklı iştirak	192
2. Nitelikli karşılıklı iştirak.....	194
C. Karşılıklı İştirake Bağlanan Sonuçlar	196
1. Genel olarak	196
2. Basit karşılıklı iştirak halinde	197
a) Kısıtlamaya tabi olan şirket	197
b) Kısıtlamanın kapsamı ve sonuçları	200
(1) Dörtte bir oranındaki paylardan doğan hakların kullanılması	200
(2) Oy hakkının donması ve nisaplar	202
(3) Kâr payı.....	203
(4) Yeni pay alma (rüçhan) ve tasfiye payı hakkı	207
3. Nitelikli karşılıklı iştirak halinde	208
a) Şirketin kendi paylarını taahhüt yasağı ile ilgili hükümlerin uygulanması	209
b) Şirketin kendi paylarını iktisabı ile ilgili hükümlerin uygulanması	212
(1) %10'luk iktisap sınırlaması.....	212
(2) İktisap edilen paylardan doğan hakların donması	215
c) Sonuç.....	217
D. Uluslararası Şirketler Topluluğunda Karşılıklı İştirak.....	217

Dördüncü Bölüm
HAKİMİYETİN HUKUKA AYKIRI
KULLANILMASI VE SONUÇLARI

§10 HAKİMİYETİN HUKUKA AYKIRI KULLANILMASI	223
I. Genel Olarak	223
II. Bağlı Şirketin Kayba Uğratılması	226
A. Kayıp	228
1. Kavram	228
2. Kayıp ve zarar kavramlarının farkı	232
3. Kayıp oluşturabilecek iş ve işlemler	234
a) Genel olarak	234
b) Topluluk içi borçlanmalar ve merkezi nakit yönetimi uygulamaları	237
(1) Genel olarak	237
(2) Paysahiplerinin şirkete borçlanma yasağı	240
(3) Yönetim kurulu üyesinin, yakınlarının ve ortağı olduğu şirketlerin şirkete borçlanma yasağı	243
(4) Sonuç	246
c) Fiyatlandırma ve maliyet alokasyonu – Örtülü kazanç aktarımı ve SerPK m. 15 ilişkisi	247
d) Şirketler topluluğuna dahil olmaya bağlı sonuçlar	251
4. Kaybın ölçülmesi	253
a) Hukuki işlemler bakımından	253
b) Diğer işler (“önlemler”) bakımından	255
5. Kaybın ölçülememesi	256
B. Kayba Sebebiyet Veren Davranışın Özen Borcuna Aykırı Olması	260
C. Hakim Şirketin Yönlendirmesi	270
1. Kavram	270

2. Yönlendirmenin ispatı	273
D. Denkleştirme	281
1. Kavram	281
2. Denkleştirme yöntemi	285
a) Fiilen giderim	285
b) Talep hakkı tanıma yoluyla giderim	291
c) Denkleştirmenin zamanı.....	295
d) Denkleştirmeyi sağlayacak kişi	296
III. Bağlı Şirket Bakımından Açıkça Anlaşılır Haklı Sebebi	
Olmayan Kararların Alınması	297
A. Genel Olarak	297
B. Hükmün Kapsamına Giren İşlemler	299
1. Konu itibariyle	299
2. Kararı alan organ itibariyle	305
C. Haklı Sebebin Bulunmaması	306
1. Genel olarak haklı sebep kavramı	306
2. 202. madde bakımından haklı sebep kavramı	309
D. Hakimiyetin Uygulanması ile Gerçekleştirilme	314
1. “İşlemin gerçekleştirilmesi” kavramı	314
2. Hakimiyetin uygulanması	315
E. Paysahibinin İtirazı.....	318
§11 HAKİMİYETİN HUKUKA AYKIRI KULLANILMASININ	
SONUÇLARI	319
I. Genel Olarak	319
II. 202. Maddenin Birinci Fıkrası Uyarınca Şirketin	
Zararlarının Tazmini Davası.....	320
A. Sorumluluğun Niteliği	320
B. Sorumluluğun Şartları	327
C. Kusur	331
1. Hakim şirketin “yönlendirmesi” bakımından	331

İÇİNDEKİLER

2. Hakim şirketin yönlendirdiği iş veya işlem bakımından	333
3. Kusurun ispatı	338
D. Davacılar.....	341
1. Paysahipleri	341
a) Dolaylı zararlardan ötürü dava	341
b) Doğrudan zararlardan ötürü dava	345
2. Alacaklılar	353
a) Dolaylı zararlardan ötürü dava	353
b) Doğrudan zararlardan ötürü dava	354
3. Bağlı şirket	355
E. Davalılar	356
1. Hakim şirket	356
2. Hakim şirketin yönetim kurulu üyeleri	359
3. Bağlı şirketin yönetim kurulu üyeleri	361
a) Türk-İsviçre hukukunda şirket menfaati ile topluluk menfaatinin çatışması ve bağlı şirket yönetim kurulu üyelerinin durumu	361
b) Alman hukukunda bağlı şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu	364
c) Tasarı'nın yaklaşımı	367
d) Bağlı şirket yönetim kurulunun sorumluluktan kurtarılması	372
4. Müteselsil sorumluluk	374
a) Genel olarak	374
b) Birden fazla hakim şirket arasında	378
c) Kayba sebebiyet veren birden fazla yönetim kurulu üyesi arasında.....	379
F. Talep ve Sorumluluğun Kapsamı	380
1. Bağlı şirketin zararının tazmini	380
2. Payların satın alınması	382

3. Uygun görülecek diğer bir çözüm	385
G. Sorumluluktan Kurtulma	386
H. Zamanaşımı ve Yetkili Mahkeme.....	388
III. 202. Maddenin İkinci Fıkrası Uyarınca Paysahiplerinin Zararlarının Tazmini veya Paylarının Satın Alınması Davası	389
A. Sorumluluğun Niteliği	390
B. Sorumluluğun Şartları	392
C. Davacı.....	393
1. Paysahibi olma şartı	393
2. Karara itiraz şartı.....	394
a) Genel kurul kararları bakımından	394
b) Yönetim kurulu kararları bakımından	396
3. Zarar görmüş olma	397
4. Teminat.....	398
a) Davalının yatırması gereken teminat	398
b) Davacının yatırması gereken teminat.....	403
D. Davalı	403
E. Talep ve Sorumluluğun Kapsamı.....	404
1. Paysahiplerinin zararlarının tazmini	404
a) Genel olarak	404
b) Birleşme, bölünme ve tür değiştirmede	408
2. Payların satın alınması	409
F. Zamanaşımı ve Yetkili Mahkeme.....	412
G. 202 (2) Uyarınca Zarar Tazmini ve Payların Satın Alınması Davası ile İptal Davasının Karşılaştırılması	412
1. Dava koşulları bakımından	412
2. Davalı sıfatı bakımından	413
3. Davacı sıfatı bakımından	413
4. Dava süresi bakımından	414
5. Davalar arasındaki ilişki	414

H. 202 (2) Uyarınca Zarar Tazmini ve Payların Satın Alınması Davası ile Yönetim Kuruluna Karşı Sorumluluk Davasının Karşılaştırılması	415
---	-----

Beşinci Bölüm

HAKİMİYETTE ÖZEL DURUMLAR

§12 TAM HAKİMİYET	421
I. Kavram	421
II. Talimat Serbestisi	421
A. Genel Olarak	421
B. Sınırları	423
1. Topluluğun belirlenmiş ve somut politikalarının gereği olma	423
2. Bağlı şirketin iflasa sürüklememe	426
III. Alacaklıların Korunması	427
A. Genel Olarak	427
B. Denkleştirme Yükümü	427
C. Tazminat Sorumluluğu	428
1. Davacı.....	428
2. Davalı	429
a) Hakim şirket ve hakim şirketin yönetim kurulu üyeleri	429
b) Bağlı şirketin yönetim kurulu üyeleri	429
3. Sorumluluğun koşulları ve savunma imkanları	430
a) Sorumluluğun koşulları	430
b) Savunma imkanları	432
(1) Yönetim kurulunun özen borcuna uygun davranış	432
(2) Davacının denkleştirme yapılmadığını bilmesi	432

D. Sorumluluğun Kapsamı	434
E. Zamanaşımı ve Yetkili Mahkeme	435
§13 SATIN ALMA HAKKI	437
I. Genel Olarak	437
II. Koşulları	438
III. Satın Alma Hakkının Niteliği ve Kullanılma Usulü	439

Altıncı Bölüm

GÜVEN SORUMLULUĞU

§14 GÜVEN SORUMLULUĞU.....	447
I. Giriş	447
II. Güven Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve Uygulanacak Hükümler	449
III. Güven Sorumluluğunun Genel Şartları.....	455
IV. İsviçre Federal Mahkemesi'nin Şirketler Topluluğunda Güven Sorumluluğu ile İlgili Kararları.....	464
A. Swissair Kararı	464
B. Omni-Holding Kararı	470
C. 27 Şubat 1996 Tarihli Karar	472
D. Musikvertrieb AG / Motor-Columbus AG Kararı	473
E. 22 Mart 2006 Tarihli Karar	475
F. Sonuç: Federal Mahkeme Kararlarında Şirketler Topluluğu Bağlamında Güven Sorumluluğunun İlkeleri .	476
V. Alman Hukukunda BGB §311/III ve Güvene Dayalı Borç İlişkisi	478
A. Genel Olarak	478
B. Konzern Bağlamında	482
C. Tasarı ile Karşılaştırma	483

VI. Tasarı'ya Göre Şirketler Topluluğu Bağlamında Güven Sorumluluğu.....	485
A. Sorumluluğun Şartları.....	486
1. Topluma veya tüketiciye güven veren - itibarlı - bir topluluğun varlığı	486
2. İtibarın kullanılması yoluyla somut güven ve beklenti uyandırılması ve kusurlu davranış	490
3. Güvenin "haklı" olması	494
4. İşlem teması.....	495
5. Güven ile güvenenin tasarrufları arasında nedensellik.....	496
6. Güvene aykırı davranış	496
7. Zarar ve zarar ile güvene aykırı davranış arasında nedensellik bağı	497
B. Sorumluluğun Kapsamı	497
VII. Güven Sorumluluğu Bağlamında Patronaj Açıklaması (Himaye Beyanı)	501
A. Kavram	501
B. Hukuki Nitelik ve Etki	503
1. İsviçre hukukunda	503
2. Alman hukukunda	506
3. Türk hukukunda	510

Yedinci Bölüm

KAMUYA AÇIKLAMA, BİLGİ ALMA VE DENETİM

§15 KAMUYA AÇIKLAMA.....	517
I. Bildirim Yükümlülüğü.....	517
II. Bildirim Yükümlülüğü Altında Olanlar	518
A. Teşebbüs	518

B. Teşebbüs ve Sermaye Şirketinin Yönetim Kurulu Üyeleri ve Yöneticileri	519
C. Teşebbüs ve Sermaye Şirketinin Yönetim Kurulu Üyeleri ve Yöneticilerinin Eşleri, Velayetleri Altındaki Çocukları ve Sermayelerinin En Az %20'sine Sahip Oldukları Ticaret Şirketleri	520
III. Bildirim Yükümlülüğünü Tetikleyen Eşikler	522
IV. Bildirimin İçeriği	523
V. Bildirim Süresi.....	524
VI. Bildirimin Yapılacağı Yer ve Şekli	526
VII. Bildirim Yapılmamasının Sonucu.....	527
§16 BİLGİ ALMA	531
I. Genel Olarak	531
II. Bağlı Şirket Paysahiplerinin Bilgi Alma Hakkı ve Bağlı Şirket Yönetim Kurulunun “Bağlılık Raporu”	531
III. Hakim Şirket Yönetim Kurulunun Bilgi Alma Hakkı ve Hakim Şirket Yönetim Kurulunun Topluluk Raporu	533
IV. Hakim Şirket Paysahiplerinin Bilgi Alma Hakkı	535
§17 DENETİM	539
I. Yıllık Bağımsız Denetim	539
II. Özel Denetim	542
KAYNAKÇA	545
EK - TÜRK TİCARET KANUNU TASARISI (m. 195-209).....	571